

# นวัตกรรมการแสดงหุ่นกระบอกไทยเรื่อง พระเนมิราช

## The Innovation of Thai Puppet Performance “PRANEMIRAJ”

นิเวศ แววมณะ Nivet Waevsamana<sup>๑</sup>

### บทคัดย่อ

งานวิจัยหัวข้อ “นวัตกรรมการแสดงหุ่นกระบอกไทยเรื่องพระเนมิราช” มีวัตถุประสงค์ให้เกิดนวัตกรรมการแสดงหุ่นกระบอกไทยใหม่ที่ชมแล้วได้ความบันเทิงและมีสาระเนื้อหาด้านศีลธรรม ผ่านเนื้อหาการแสดงชาดกเรื่อง “พระเนมิราช” โดยพัฒนางานสร้างสรรค์ใหม่ควบคู่ไปกับแนวทางการอนุรักษ์ต่อยอดงานการแสดงหุ่นกระบอกไทยแบบดั้งเดิมให้มีความร่วมสมัย น่าสนใจ เกิดประโยชน์กับสถาบันการศึกษาและผู้สนใจ อีกทั้งเพิ่มฐานผู้ชมในกลุ่มผู้ชมวัยเด็ก และเยาวชน จากการทดลองสร้างสรรค์ผลงานด้วยการพัฒนาบทจาก “อรรถกถาชาดก” ให้มีความร่วมสมัยเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย ปรับเปลี่ยนเพลงและดนตรีในรูปแบบไทยสากล ใช้เนื้อร้องและบทสนทนาที่เข้าใจโดยทั่วไป มีการออกแบบงานศิลปะตัวหุ่นที่สวยงามเรียบง่าย โดยทดลองใช้วัสดุในการสร้างตัวหุ่นที่หาได้โดยทั่วไปและคิดค้นกลไกที่สามารถเคลื่อนไหวได้เสมือนคนจริงมากขึ้น รวมทั้งคิดค้นโรงหุ่นและฉากใหม่ที่ผลิตจาก “รม” ซึ่งเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายราคาประหยัด ขนย้ายประกอบสะดวกรวดเร็วและนำเทคโนโลยีสื่อประสมมาประกอบการแสดง โดยได้ทำการทดลองแสดงจริง อีกทั้งมีการทำแบบสำรวจและสัมภาษณ์ ซึ่งผลตอบรับจากผู้ชมมีความสนุกสนานชอบมากกว่าการแสดงหุ่นกระบอกไทยแบบดั้งเดิม มีความร่วมสมัย อยากรู้อยากเห็นและเข้าใจเนื้อหา นำไปเป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิต บทร้องและดนตรีไพเราะฟังเข้าใจง่ายกว่าเดิม ด้านนวัตกรรม การสร้างตัวหุ่นและโรงหุ่นใหม่มีความสวยงามเรียบง่ายแปลกตาสามารถนำไปต่อยอดได้ง่ายราคาประหยัด และทำให้เกิดการแสดงหุ่นกระบอกไทยใหม่ในวงการนาฏศิลป์ไทย

**คำสำคัญ** :งานสร้างสรรค์, นวัตกรรม, การแสดงหุ่นกระบอกไทย, พระเนมิราช, ชาดก, ร่วมสมัย

<sup>๑</sup> หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



## Abstract

The innovative dance art research project called "The Innovation of Thai puppet performance 'PRANEMIRAJ'" aims to create an innovation of Thai puppet performance that can convey both entertainment and moral content, which can serve as practical guides to everyone, to the audience through the Jataka story of "Pranemiraj." The development of this creative project was done together with the conservation of traditional Thai puppet performance to make it more contemporary and useful for educational institutes and anyone who are interested to create their own puppet performance easier and less expensive. This project also aims to expand the children and youth audience base. The experiment led to the findings of new way of puppet making and theater making from easy-to-find, easy-to-make, easy-to-move, and inexpensive materials. The puppet movements could mimic human movements more closely. The performance were then shown to the target audience in several areas. The audience enjoyed and understood the content, which could be used in their own life. The music was found to be pleasant and easier to understand. The audience also found the innovative background sets and the puppets to be attractive and unique, and could be made easily and inexpensively. In conclusion, this is a new style of Thai puppet performance in the entertainment business and a new product in the Thai dance art circle.

**Keywords:** creative works, innovation, Thai puppet performance, Pra Nemiraj, Jataka story, contemporary



## บทนำ

นวัตกรรมกรรมการพัฒนาการแสดงหุ่นกระบอกไทยภายใต้การนำเนื้อหาชาดก เรื่อง “พระเนมิราช” หนึ่งในชาดกสิบเรื่องทศชาติที่อยู่ในตอน “อิชฌานบารมี” นำมาเผยแพร่มาทดลองพัฒนาสร้างสรรค์การแสดงหุ่นกระบอกไทยประยุกต์ในรูปแบบใหม่นี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะเป็นสื่อเผยแพร่เนื้อหาของพระเนมิราชชาดกที่มุ่งเน้นสอนให้ผู้ที่ได้ชมและฟังตระหนักถึงผลของการกระทำความดี ความชั่ว และความมุ่งมั่นที่นับเป็นปัจจัยหลักการปฏิบัติของผู้คนในสังคมไทยและทั่วโลก โดยเนื้อเรื่องพระเนมิราชชาดกที่เอื้อต่อการนำมาสร้างในรูปแบบหุ่นกระบอกที่มีเนื้อหาอภินิหารเหนือธรรมชาติที่หลากหลาย และสามารถพัฒนาเพิ่มเติมเนื้อหาที่ร่วมสมัยในปัจจุบัน โดยเนื้อหาดังกล่าวจะช่วยเสริมให้หุ่นทำหน้าที่ประกอบการแสดงที่มีความสวยงามสนุกตื่นเต้น โดยมีการคิดค้นกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมการแสดงหุ่นกระบอกเพื่อตอบสนองต่อการขยายฐานของผู้ชม ผลงานชุดนี้จึงเป็นนวัตกรรมด้านการแสดงหุ่นกระบอกประยุกต์ใหม่ ที่จะสามารถเป็นต้นแบบของงานแสดงหุ่นกระบอกที่ผู้ที่สนใจจะนำไปใช้พัฒนาผลงานหุ่นกระบอกต่อในรูปแบบของตน และสามารถตอบสนองผู้บริโภคผู้ชมในเชิงธุรกิจในปัจจุบันได้มากยิ่งขึ้น โดยกระบวนการคิดค้นพัฒนาสร้างสรรค์มีความจำเป็นต้องนำหลักการตลาดมาช่วยในการพัฒนาครั้งนี้ เพื่อ

ไม่ให้นวัตกรรมการตลาดนี้เป็นเพียงงานแสดงศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์แต่เพียงอย่างเดียว แต่ทำให้เกิดการแสดงหุ่นกระบอกไทยใหม่ในธุรกิจความบันเทิงที่ถือได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งในวงการนาฏศิลป์ไทยที่เพิ่มมูลค่าของผลงานทางเศรษฐกิจด้วยอีกทางหนึ่ง

## ที่มาและความสำคัญ

“หุ่น” เป็นตัวแทนของสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต เช่น มนุษย์ สัตว์ สิ่งของ หรือสามารถแสดงความมหัสจรรย์และอภินิหารที่บางครั้งไม่สามารถใช้คนจริงแสดงแทนได้ รวมถึงหุ่นยังสามารถเสริมจินตนาการสร้างสรรค์ในเชิงช่างศิลปะเข้าไปในตัวหุ่น ให้เกิดความสวยงาม วิจิตรและน่าสนใจตามรูปแบบงานสร้างสรรค์ของศิลปินแต่ละท่าน ซึ่งหุ่นนั้นมีหลากหลายชนิดในประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยชาติที่มีอารยธรรมท่วมโลกนั้นจะมีหุ่นเป็นเครื่องประกอบการแสดงให้เห็นเป็นเอกลักษณ์อย่างเด่นชัด เช่น หุ่นสาย Marionette ของประเทศฝรั่งเศส หุ่นสายแห่งเมืองปรากของสาธารณรัฐเช็ก หุ่นกระบอก หุ่นสาย หุ่นถุมือของชนพื้นเมืองต่างๆ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน หุ่นสายโยคเตของประเทศเมียนมา หุ่นกระบอกว้ายโกเล็กของประเทศอินโดนีเซีย หุ่นบุงระซุของประเทศญี่ปุ่น และหุ่นหลวง หุ่นกระบอก หุ่นละครเล็กของประเทศไทย เป็นต้น



ในประเทศไทยมีมหรสพการแสดงหุ่นแบบดั้งเดิมอยู่ ๔ ประเภท คือ หุ่นหลวง หุ่นวังหน้า หุ่นกระบอก และหุ่นละครเล็กตามลำดับ โดยปัจจุบันจะเห็นเพียงการแสดงหุ่นกระบอกและหุ่นละครเล็กที่ยังคงเป็นที่รู้จักในสังคมผู้ชมที่ชื่นชอบโดยเฉพาะ ซึ่งสถานการณ์การแสดงหุ่นกระบอกไทยมีผู้สืบทอดและได้รับความนิยมน้อยกว่าการแสดงหุ่นละครเล็ก โดยการแสดงหุ่นกระบอกแบบดั้งเดิมที่สืบทอดการแสดงมายาวนานจนถึงปัจจุบันกว่า ๑๓๐ ปี หรือในช่วงรัชสมัยพระพุทธเจ้าหลวงรัชกาลที่ ๕ ถือได้ว่าเป็นยุคทองของมหรสพการแสดงหุ่นกระบอกไทย และได้กลายเป็นมหรสพหลวงนับแต่นั้นมา โดยแรกหุ่นกระบอกไทยได้พัฒนาดัดแปลงมาจากหุ่นจีนไหหลำจนกลายเป็นหุ่นกระบอกไทยที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นที่เห็นในปัจจุบันแต่ไม่ละเอียดประณีตเท่า จากมหรสพการแสดงหุ่นกระบอกไทยในแบบดั้งเดิมที่ยังคงความสวยงามวิจิตรประณีตนั้น ยังคงมีผู้นุรักษ์ไว้ อย่างเหนียวแน่น แต่การเข้าถึงหรือการชมการแสดงมีเพียงผู้ชมบางกลุ่มเท่านั้นที่ชื่นชอบและพร้อมสนับสนุน อีกทั้งไม่สามารถสร้างหรือขยายฐานผู้ชมให้มากขึ้นได้โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ไม่สามารถทำให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานการแสดงหุ่นกระบอกไทยแบบดั้งเดิมสามารถเติบโตและคงอยู่ได้ในสังคมปัจจุบันและยากในการต่อยอดสืบสานหรือส่งต่อองค์ความรู้ ทำให้คณะหุ่นกระบอก

ลดน้อยลงทุกวัน จึงทำให้ผู้วิจัยมีแนวคิดปรับปรุงพัฒนารูปแบบและคิดค้นนวัตกรรมการแสดงหุ่นกระบอกไทยใหม่ ให้เป็นที่น่าสนใจแก่ผู้ชมในสังคมปัจจุบัน โดยยังคงพัฒนาและต่อยอดรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมเอาไว้ รวมไปถึงการจัดการคิดค้นวางแผนงานการผลิตด้านต่างๆ เพื่อให้ผลงานเป็นชื่นชอบและคุ้มต่อการลงทุนในเศรษฐกิจยุคปัจจุบัน รวมไปถึงในอนาคต

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารูปแบบการแสดงหุ่นกระบอกของคณะต่างๆ ที่ได้ทำการแสดงในเมืองไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน พบว่าการแสดงหุ่นกระบอกไทยของทุกคณะยังคงอนุรักษ์รูปแบบการแสดงแบบดั้งเดิมที่นำเนื้อหาวรรณคดีไทยเพียงไม่กี่เรื่องที่เน้นความบันเทิงสวยงาม มีเนื้อหาคติสอนใจเป็นเนื้อหารองมาประกอบการแสดง เช่น พระอภัยมณี สังข์ทอง แก้วหน้าม้า เป็นต้น ท่วงทำนองรำราชของหุ่นแสดงแนวทางนาฏศิลป์ไทยที่ยากต่อการสืบสาน รวมถึงรูปแบบดนตรีเนื้อร้องเพลงประกอบการแสดงและบทสนทนา ยังคงยึดแนวทางการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่ไพเราะต่อผู้ชมในกลุ่มจำกัดไว้ครบถ้วน โดยยังไม่เคยมีการแสดงหุ่นกระบอกในรูปแบบอื่นและมีเนื้อหาที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่เพื่อให้เกิดความสนุกตื่นเต้นน่าติดตาม การพัฒนารูปแบบการแสดงและนำเนื้อหามาประกอบจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดความสนุกน่าติดตามและเกิดประโยชน์ต่อผู้ชมที่จะสามารถ



นำเนื้อหานั้นไปใช้ในการดำเนินชีวิต หรือเป็นสื่อการสอนให้ผู้ชมโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนเชื่อและปฏิบัติตามในแนวทางการดำเนินชีวิตที่ดี การนำ “ชาดก” ที่แปลภาษาและเนื้อหาในรูปแบบของ “อรรถกถา” ที่มีเนื้อหาด้านธรรมะที่ปรับให้เป็นภาษาธรรมดาและเสริมเติมแต่งให้เข้าใจมากขึ้น โดยใช้เนื้อหาเป็นแกนหลักแห่งการดำเนินชีวิตนำมาประกอบการแสดงหุ่นกระบอก จึงน่าจะเป็นแนวทางของเนื้อหาที่ก่อเกิดประโยชน์ต่อผู้ชม

“พระเนมิราชชาดก” เป็นชาดกเรื่องหนึ่งในทศชาติชาดก หรือ ชาดก ๑๐ ชาติสุดท้ายขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อนที่ตรัสรู้และดับขันธปรินิพพาน เป็นชาดกตอน “อิच्छิฐานบารมี” ที่มีความน่าสนใจในเนื้อหาที่สื่อถึงคุณงามความดีแห่งอดีตชาติขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในนามกษัตริย์ “พระเนมิราช” ที่สื่อเรื่องไปยังสวรรค์ชั้นฟ้า จนทำให้หมู่เทวดาอยากจะพบเจอบานเพื่อสนทนาถึงคุณงามความดีเหล่านั้น พระอินทร์ในฐานะผู้แทนแห่งเทวดาสูงสุดจึงรับสั่งให้ “มาตุลี” ข้าราชการนาเขาเชิญพระเนมิราชไปยังสวรรค์ชั้นฟ้า ระหว่างการเดินทางพระเนมิราชได้ขอให้มาตุลีพาท่านเดินทางไปยังแดนนรกและแดนสวรรค์เพื่อเรียนรู้ถึงผลบุญและผลกรรมแห่งการทำความดีความชั่วเพื่อนำมาสอนประชาชนของพระองค์ จากเนื้อหาเหตุการณ์ของพระเนมิราชชาดกในการเดินทางไปยังแดนนรกและแดนสวรรค์นั้น ทำให้เกิด

อภินิหารและความมหัศจรรย์ของเหตุการณ์ต่างๆ และมีความหลากหลายของเนื้อหาที่สื่อถึงการ “ทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” โดยเนื้อหาต่างๆ สามารถนำมาพัฒนาให้เหมาะสมกับผู้ชมในยุคปัจจุบันที่จะนำไปปฏิบัติในชีวิตตามแนวทางของความดีของคนโดยทั่วไปและยังสามารถพัฒนาเนื้อหาให้เข้ากับรูปแบบการแสดงหุ่นกระบอกไทยให้เกิดความสนุกสนานติดตาม โดยได้ดำเนินงานทดลองพัฒนาสร้างสรรค์และจัดเขียนผลงานในเชิงวิชาการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้นำไปเผยแพร่ในลำดับต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างสรรค์การแสดงหุ่นกระบอกไทยเรื่อง “พระเนมิราช”

### ขอบเขตการวิจัยดำเนินงาน

การวิจัยเชิงทดลองพัฒนาเกี่ยวกับการแสดงหุ่นกระบอกในครั้งนี้ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพโดยเน้นการพัฒนาหุ่นกระบอกเพื่อการทดลองการแสดงเรื่อง “เนมิราชชาดก” โดยศึกษาและพัฒนาการสร้างงานแสดงหุ่นกระบอกเรื่อง เนมิราชชาดก ได้แบ่งขอบเขตการทำงานออกเป็น ๒ ส่วนดังต่อไปนี้

๑. การพัฒนาการแสดงประกอบด้วย บท ร้องหุ่น ฉาก เทคนิคด้าน



แสง สี ดนตรีประกอบการแสดง และเทคนิค  
สื่อประสม

๒. การพัฒนาไกลรูปแบบตัว  
หุ่นกระบอกและการเชิดแสดง

### ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้รูปแบบหรือสร้างสรรค์  
นวัตกรรมการแสดงหุ่นกระบอกรูปแบบใหม่  
เรื่องพระเนมิราชชาดก ที่เป็นสื่อเผยแพร่ให้คำ  
สอนทางพระพุทธศาสนาแก่ผู้ชมโดยเฉพาะ  
กลุ่มเด็กและเยาวชน

๒. เป็นรากฐานงานนาฏศิลป์และ  
งานทัศนศิลป์ด้านหุ่นกระบอกที่คงเอกลักษณ์  
ความเป็นไทย

### กระบวนการสร้างสรรค์ “นวัตกรรม การแสดงหุ่นกระบอก เรื่อง พระเนมิราช”

การแสดงในทุกสาขาย่อมผ่าน  
กระบวนการคิดแนวทางการพัฒนา  
สร้างสรรค์ ซึ่งนับเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะส่งผล  
ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลและเกิดความงามใน  
สุนทรียศาสตร์แห่งการชม โดยกระบวนการ  
สร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏศิลป์ที่นำศิลปะมา  
เป็นตัวหลัก มีขั้นตอนกระบวนการความคิดที่  
คล้ายกันแทบทุกสาขาการแสดง แต่อาจจะมี  
ความแตกต่างปลีกย่อยในกระบวนการสร้าง  
เช่น ขั้นตอนการออกแบบ สร้าง ฯลฯ ซึ่งเป็น  
กระบวนการสำคัญที่จะก่อกำเนิดให้ผลงาน

ออกมาเป็นรูปร่างเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะชน  
ขั้นตอนต่างๆ ที่กล่าวจึงมีความสำคัญในตัว  
ของขั้นตอนงานนั้นๆ

กระบวนการสร้างสรรค์พัฒนา  
นวัตกรรมการแสดงหุ่นกระบอกไทยเรื่อง  
“พระเนมิราช” มีการจัดสรรกระบวนการ  
พัฒนางานหลายขั้นตอน โดยเฉพาะงานด้าน  
นวัตกรรมที่พัฒนาต่อยอดจากงานหุ่น  
กระบอกไทยดั้งเดิมที่ไม่ใช้งานคิดสร้างสรรค์  
ใหม่ทั้งหมดเสียทีเดียว จึงจำเป็นต้องผ่าน  
กระบวนการศึกษางานของดั้งเดิมและประ  
มวณงานศึกษามาสู่งานความคิดสร้างสรรค์  
ใหม่สู่กระบวนการสร้าง ทดลอง แก้ไขและ  
เผยแพร่ผลงานนวัตกรรม แล้วทำการ  
ประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้ชมและผู้  
สร้างสรรค์เอง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ของผลงานที่  
สมบูรณ์ โดยกระบวนการความคิดค้นพัฒนา  
และสร้างงานนวัตกรรมของการแสดงหุ่น  
กระบอกไทย เรื่อง “พระเนมิราช” มีขั้นตอน  
การคิดค้นพัฒนาโดยสรุปดังต่อไปนี้

### การพัฒนาองค์ประกอบการแสดงหุ่น กระบอกเรื่อง “พระเนมิราช”

ชาดกเรื่อง “พระเนมิราช” ส่วนใหญ่  
จะได้ฟังและรับรู้ผ่านการเทศนาโดยพระภิกษุ  
เป็นภาษาบาลีหรือเป็นเรื่องราวนิทานชาดกใน



รูปแบบ “อรรถกถา”<sup>๒</sup> ที่ฟังเข้าใจง่าย ที่ผ่าน มาบทละครเรื่องเนมิราช เคยถูกประพันธ์ไว้ในการแสดงละครไทยเดิมที่เป็นลักษณะละคร ร้องบทร้อยกรอง โคร่งกลอนต่างๆ โดยใช้ ดนตรีไทยบรรเลงประกอบการแสดงและใช้ วิธีการดำเนินเรื่องลักษณะละครรำนานาฏศิลป์ การพัฒนาบทเพื่อทำการแสดงหุ่นกระบอก เรื่อง “พระเนมิราช” จึงเป็นการพัฒนาบทมา จาก “อรรถกถา”<sup>๓</sup> ที่ได้มีการเผยแพร่ในสื่อ ต่างๆ เช่น หนังสือ ภาพยนตร์การ์ตูน สื่อ มัลติมีเดีย รายการเผยแพร่ธรรมะ ฯลฯ โดยมีการพัฒนาบทให้เข้ากับยุคสมัยกับการดำเนิน ชีวิตในปัจจุบันและสามารถก่อเกิดประโยชน์ เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติทั้งส่วนตนและใน สังคมส่วนรวม เป็นบทที่ไม่มีความซับซ้อนมี ความหมายตรงไปตรงมา เพื่อให้เข้ากับ กลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชน เนื้อเรื่องได้ พัฒนาขึ้นในแนวละครเพลง (The Musical) สลับบทเจรจา และเป็นการดำเนินเรื่องแบบ ผสมผสานของยุคสมัยของสถานการณ์ในอดีต

<sup>๒</sup> พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปญ โณ), “พุทธทาสตอบปัญหา”, พิมพ์เป็นที่ระลึก ในงานฉาบปกกิจศพนางมาลี วงศ์ไพจิตร (กรุงเทพฯ: ห้องสมุดหนังสืออนุสรณ์งานศพ วัดบวร นิเวศวิหาร, ๒๕๓๕), หน้า ๒๐.

<sup>๓</sup> พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑/ยุติ), (กรุงเทพฯ: โรง พิมพ์พุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๖), หน้า ๕๐๖-๕๑๓.

และปัจจุบัน (Flashback) ให้การดำเนินเรื่อง ในอดีตแล้วแต่งเติมเนื้อหาสถานการณ์ของยุค ปัจจุบันในบางช่วง เพื่อขยายความชัดเจนของ เนื้อหาและสร้างให้ผู้ชมมีความรู้สึกร่วมของ สถานการณ์ที่สามารถสัมผัสพบเห็นได้ใน ปัจจุบัน

ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงมา รปรับเปลี่ยนให้แตกต่างไปจากดนตรีไทยแบบ ดั้งเดิม ให้เป็นแบบดนตรีสากลที่มีความเป็น ไทยร่วมสมัย เพื่อให้ผู้ชมกลุ่มใหม่โดยเฉพาะ เด็กและเยาวชนในปัจจุบัน สามารถฟังและ เข้าใจในเนื้อหาบทร้องที่เป็นภาษาร้อยแก้ว หรือภาษาพูดโดยทั่วไปได้ง่ายกว่าเดิม

การออกแบบตัวหุ่นกระบอกที่ใช้ ประกอบการแสดง พระเนมิราช เป็น นวัตกรรมการพัฒนาตัวละครให้มีกลไกการ เชิดที่มีลักษณะคล้ายการเคลื่อนไหวและแสดง อารมณ์ของคนปกติ มิใช่การเคลื่อนไหวใน ภาษาท่าทางของการแสดงนาฏศิลป์ไทยแบบ ดั้งเดิม และมีการออกแบบกลไกให้มีการ เคลื่อนไหวของอวัยวะหุ่นต่างๆ ได้เสมือนคน จริงมากยิ่งขึ้น เช่น การกรอกตา ขยับปาก คอ และมือ เป็นต้น ด้านศิลปะการออกแบบจะ ทำ การออกแบบให้มีลักษณะที่ง่ายกว่าการ ประดิษฐ์หุ่นกระบอกไทยแบบดั้งเดิมที่ต้องมี ความชำนาญในด้านศิลปะหลากหลายแขนง เช่น การแกะ การปั้น จิตรกรรมไทย วิจิตร ศิลป์ เครื่องทอง การปักผ้า เป็นต้น โดย รูปร่างใบหน้าและลวดลายของตัวหุ่นกระบอก

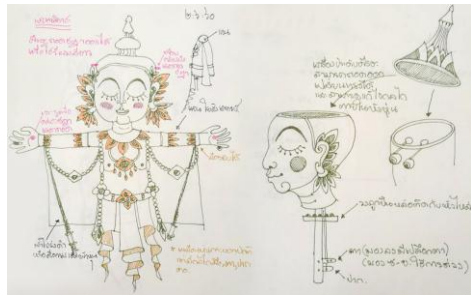




ใหม่จะลดต้นทุนให้มีความเรียบง่ายและใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่มีราคาประหยัดหาซื้อได้ตามท้องตลาดทั่วไปมาทำการประดิษฐ์หุ่นกระบอกที่ใช้ประกอบการแสดง รวมถึงวัสดุที่นำมาใช้ประดิษฐ์หุ่นที่มีความแข็งแรงและทน เช่น เรซิน กระจก และดินผสมขาว เป็นต้น ซึ่งแนวทางของศิลปะบนตัวหุ่นกระบอกดังกล่าวได้แนวทางมาจากศิลปะ “ซูปแต้ม” หรือจิตรกรรมฝาผนังในภาคอีสานที่มีความเรียบง่ายแบบชาวบ้านร่วมกับผลงานจิตรกรรม “ซูปแต้มเลย” ของนายอิทธิพล พัฒรชนม์ ที่ดูเรียบง่ายแต่มีเอกลักษณ์ของศิลปะที่คงความเป็นไทยไว้อย่างครบถ้วน



ภาพที่ ๑ ภาพการออกแบบตัวละครในผลงาน “ซูปแต้มเลย” ผลงาน คุณอิทธิพล พัฒรชนม์



ภาพที่ ๒ ภาพร่างตัวละครและกลไกที่ใช้ประกอบการแสดงพระเนมิราชโดยผู้วิจัย



ภาพที่ ๓ ภาพตัวละครพระเนมิราชที่สร้างสำเร็จ

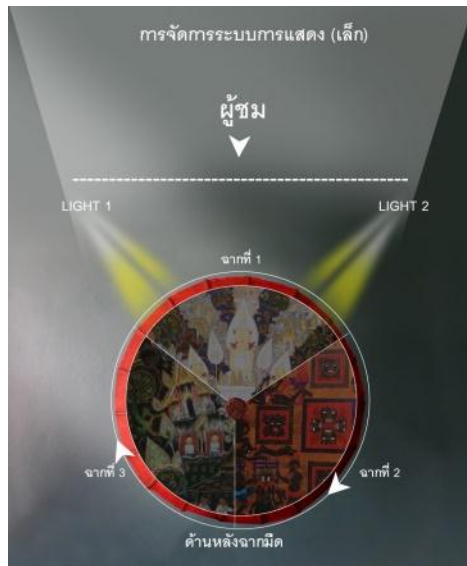
“ร่ม” นวัตกรรมใหม่ของฉากและโรงหุ่นกระบอกเรื่องพระเนมิราช

“ร่ม” องค์ประกอบฉากสำหรับการแสดงหุ่นกระบอกไทยเรื่อง พระเนมิราช นับเป็นนวัตกรรมใหม่ที่ไม่เคยมีการคิดค้นหรือ



สร้างสรรค์มาก่อน ภายในแนวความคิด สวยๆ ง่ายๆ ง่ายๆ ด้วยการนำร่มที่ขนาดใหญ่ที่พบเห็นโดยทั่วไปมาใช้เป็นโรงและฉากประกอบการแสดงหุ่น โดยหลักการใช้งานมีลักษณะเดียวกับโรงหุ่นกระบอกแบบดั้งเดิม เพียงปรับเปลี่ยนให้มีขนาดที่ย่อมลงและมีต้นทุนการผลิตที่ประหยัด สามารถเคลื่อนย้ายและประกอบได้รวดเร็วกว่าโรงหุ่นกระบอกแบบดั้งเดิม ตัวร่มมีการใช้ผ้าสีดำประเภทผ้าชีฟองที่มีความโปร่งสามารถมองเห็นได้เข้ามาซึ่งเป็นฉากบังผู้แสดง โดยทำการตัดเย็บและห้อยกับชายปลายสุดของร่มโดยรอบ แล้วแบ่งพื้นที่ผ้าโดยรอบเป็น ๓ ส่วน ซึ่งสามารถเปลี่ยนฉากด้วยการหมุนร่มได้มากถึง ๓ ฉาก เพียงแต่ระนาบของฉากด้านหน้าไม่ได้มีแนวระนาบตรงเหมือนโรงหุ่นกระบอกแบบดั้งเดิม แต่มีความโค้งตามรัศมีของร่มระหว่างฉากแต่ละฉากจะถูกผ่าออกเพื่อเป็นประตูเข้าออกของตัวหุ่นกระบอกขณะทำการแสดง ภาพฉากได้ถูกออกแบบลักษณะผ้าปะติดโดยใช้เศษผ้ามาทำการตัดเย็บแบบง่ายๆ เพื่อเป็นสื่อที่มีความเหมาะสมสำหรับเด็ก ทั้งนี้สามารถใช้วิธีการพิมพ์ผ้าด้วยระบบคอมพิวเตอร์ได้เช่นกัน แต่มีต้นทุนการผลิตที่สูงกว่า ทั้งนี้ผ้าทำหน้าที่เป็นฉากและบังนักแสดงสามารถเปลี่ยนเป็นผ้าขาวหรือเทาได้เช่นกัน เพื่อให้การรองรับภาพจากสื่อผสมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ตัวร่มยังสามารถเป็นที่พักของนักแสดงและเก็บอุปกรณ์การแสดงหุ่นกระบอก อีกทั้งไม่ต้องใช้เนื้อที่มีขนาด

ใหญ่หรือกว้างเพื่อเป็นพื้นที่สำหรับวงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง ซึ่งเปลี่ยนมาเป็นการใช้เครื่องเสียงที่มีขนาดกะทัดรัดประกอบการแสดงแทน อีกทั้งนวัตกรรมโรงหุ่นกระบอกร่มนั้น สามารถเพิ่มปริมาณของจำนวนร่มและการจัดวางเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของการแสดงได้ตามต้องการ ด้านหน้าของร่มมีการออกแบบสร้างแผงฉากบังส่วนล่างของผู้แสดงด้วยท่อ PVC สูง ๑.๒๐ เมตร กว้าง ๓ เมตร ซึ่งเป็นขนาดความสูงพอดีสำหรับบังช่วงล่างของผู้เซตแสดง ซึ่งด้วยผ้าสีดำทึบแสง เพื่อทำหน้าที่บังนักแสดงและอุปกรณ์ต่างๆ ภายในตัวร่ม พร้อมทั้งเป็นฉากรองรับการฉายสื่อผสมอีกด้วย



ภาพที่ ๔ ภาพร่างด้วยระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อแสดงโครงสร้างงานนวัตกรรมโรงหุ่นกระบอกไทยด้านบน



## สื่อประสม เทคนิคเสริมบรรยากาศให้ เสมือนมีชีวิต

นวัตกรรมการคิดค้นฉากและโรงหุ่นกระบอกไทยที่สร้างสรรค์มาจาก “ร่ม” ซึ่งทำหน้าที่เป็นฉากประกอบการแสดงหลัก ฉากร่มยังทำหน้าที่รับภาพที่ใช้ร่วมกับเทคนิคสื่อประสม<sup>๔</sup> เช่น ภาพเคลื่อนไหวผ่านระบบโปรเจคเตอร์ ที่ทุกสถาบันการศึกษามีใช้เป็นเครื่องมือช่วยการสอน ซึ่งมีราคาถูกและขนาดเล็กลงมากในปัจจุบัน อีกทั้งสามารถเป็นฉากรับภาพในลักษณะ Mapping animation หรือการซ้อนภาพบนวัตถุการแสดง เพื่อให้เกิดมิติและสมจริงในฉากอภินิหาร ซึ่งลักษณะภาพดังกล่าวนี้จะเน้นอารมณ์ของเทคนิคภาพที่สื่อ เช่น การซ้อนภาพฝนตก ท้องฟ้า คลื่นน้ำ ไฟ ฯลฯ หรือสามารถใช้เทคนิคสื่อประสม Hologram ประกอบการแสดงได้เช่นกัน โดยเทคนิคสื่อประสมต่างๆ จะทำหน้าที่เป็นภาพสร้างบรรยากาศของการแสดงให้เหมือนจริงและสร้างความตื่นเต้นได้มากขึ้น

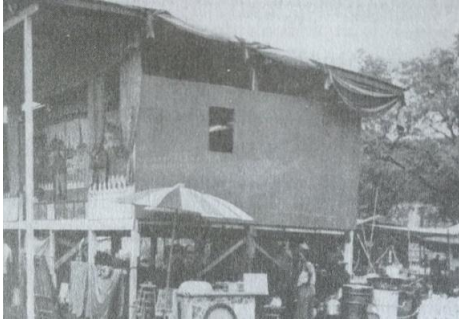
## แสงสี

แสงสีประกอบการแสดงสำหรับฉากร่มจะใช้เพียงไฟส่องสว่างด้านหน้าบน ซ้าย ขวา โดยที่จะเลือกแสงสีใด ขึ้นอยู่กับบรรยากาศของฉากนั้นๆ ไฟส่วนใหญ่ที่นำมาใช้ประกอบการแสดงจะเป็นไฟ LED ที่หาซื้อได้ตามท้องตลาดโดยทั่วไปและมีราคาประหยัด อีกทั้งสามารถเปลี่ยนสีและความเข้มของ สีแสงขณะแสดงได้ ทั้งนี้การตั้งไฟจำเป็นต้องตั้งให้มีระดับสูงกว่าฉากหุ่น เพื่อให้แสงที่ส่องสว่างเฉพาะตัวหุ่น ไม่ให้รบกวนสื่อผสมที่ต้องการความมืดในการนำเสนอ แต่หากกรณีที่ทำการแสดงในที่สว่าง การจัดแสดงสีก็ใช้เพียงแคไฟส่องสว่างพื้นฐานที่ตัวหุ่น เพื่อให้หุ่นที่ความโดดเด่นก็เพียงพอ โดยเลือกโทนสีให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และบรรยากาศ ทั้งนี้แสงสีและสื่อประสมที่ทางผู้วิจัยได้ทำการทดลองประกอบกับการแสดงหุ่นกระบอกไทยเรื่องพระเนมิราช เป็นเทคนิคที่เหมาะสมสำหรับการแสดงในสถานที่ที่สามารถควบคุมแสงรบกวนจากภายนอกหรือในสถานที่มืด เพื่อให้แสงสีและเทคนิคประสมสามารถทำหน้าที่ของมันได้เต็มประสิทธิภาพ

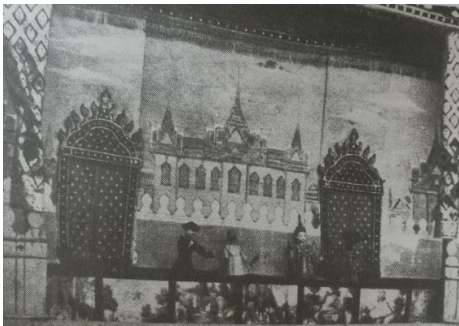
<sup>๔</sup> ปิยะดนัย วิเคียน, เทคโนโลยีสื่อประสม.

<https://krupiyadanai.wordpress.com>,

(๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๐.)



ภาพที่ ๕ โรงหุ่นกระบอกนางชูศรี(ขึ้น) สกุลแก้ว ศิลปินแห่งชาติ<sup>๔</sup>



ภาพที่ ๖ โรงหุ่นกระบอกนางชูศรี(ขึ้น) สกุลแก้ว ศิลปินแห่งชาติ<sup>๕</sup>



ภาพที่ ๗ ภาพร่างด้วยระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อแสดงโครงสร้างงานนวัตกรรมโรงหุ่นกระบอกไทยด้านหน้า



ภาพที่ ๘ ภาพโครงสร้างโรงหุ่นกระบอกไทยแบบดั้งเดิม



ภาพที่ ๙ ภาพนวัตกรรมโครงสร้างโรงหุ่นกระบอกไทยใหม่ของผู้วิจัย

<sup>๔</sup> จักรพันธ์ โปรัชยกุล, อนุสรณ์ พระราชทานเพลิงศพ นางชูศรี(ขึ้น) สกุลแก้ว จ.ม. (กรุงเทพฯ: บริษัทซูเปอร์คิงส์การพิมพ์ จำกัด, ๑๔๓๘), หน้า ๕๘.

<sup>๕</sup> กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, หุ่นไทย (กรุงเทพฯ: บริษัทครุสภา, ๒๕๕๐), หน้า ๕๘.



ภาพที่ ๑๐ ภาพถ่ายโครงสร้างนวัตกรรมโรงหุ่นกระบอกไทยที่ทำจาก “ร่ม”



ภาพที่ ๑๑ ภาพถ่ายขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมฉากและโรงหุ่นกระบอกไทยที่ทำจาก “ร่ม”

### กระบวนการทดลองการแสดงกับกลุ่มเป้าหมายและสาธารณชน

เมื่อกระบวนการคิดค้นนวัตกรรม การสร้างสรรค์การแสดงหุ่นกระบอกไทยเรื่อง “พระเนมิราช” เสร็จสิ้นทุกกระบวนการ ผู้วิจัยได้ทำการทดลองการแสดงกับ

กลุ่มเป้าหมายหลักและกลุ่มเป้าหมายรอง โดยทั่วไป ด้วยการนำแค่เพียงบางฉากของเรื่องมาเผยแพร่ทำการทดลองจำนวน ๒ รอบ และใช้พื้นที่ของงานเทศกาลละครกรุงเทพ ๒๐๑๗ ณ หอศิลป์กรุงเทพ BACC ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายทั่วไปที่มีทั้งเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ โดยการแสดง ๒ รอบที่มีความแตกต่างกันคือ ๑. การแสดงภายนอกอาคารที่ไม่สามารถควบคุมแสงและเสียงรบกวนจากบรรยากาศรอบด้าน ๒. การแสดงภายในอาคารที่สามารถควบคุมสภาพแวดล้อมแสงสีเสียงรบกวนจากภายนอก ผลจากการทดลองการแสดงครั้งแรกพบว่า นวัตกรรมโรงหุ่นกระบอกใหม่สามารถประกอบและเคลื่อนย้ายได้รวดเร็ว อีกทั้งใช้บุคลากรในการประกอบและเคลื่อนย้ายน้อยกว่าโรงหุ่นกระบอกแบบดั้งเดิม ส่วนในด้านเทคนิคสื่อประสมนั้นเหมาะสมกับสถานที่ที่สามารถควบคุมแสงและเสียงได้ เนื่องด้วยอุปกรณ์ต่างๆ ต้องอาศัยความมืดและความเงียบเพื่อสร้างบรรยากาศร่วมของผู้ชม ส่วนเรื่องเนื้อหาของการนำเสนอรวมถึงบทเพลงและเสียงพากย์ประกอบการแสดง ผู้ชมชื่นชอบในเนื้อหาที่มีความหมายคติสอนใจและมีความไพเราะ ฟังเข้าใจและสามารถสร้างความจดจำให้กับผู้ชมได้ง่าย โดยการแสดงชุดนี้เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย แต่จะมีประโยชน์อย่างมากกับกลุ่มเด็กและเยาวชน และจากแบบสอบถามได้ประเมินผลลัพธ์ว่า ผู้ชมชื่นชอบการแสดงในระดับดีมากมากกว่า ๙๐ %



และได้รับรางวัล **Special Mention** จากเทศกาลละครกรุงเทพ ๒๐๑๗ โดยคณะกรรมการได้ให้ความคิดเห็นต่อการแสดงชุดนี้ว่า “การแสดงยังคงมีความสวยงามแปลกใหม่ โดดเด่น มีการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ โดยใช้นวัตกรรมการนำร่มเพียง ๑ คัน มาใช้ประกอบการแสดง ดุสรสร้างสรรค์เรียบง่ายสวยงามแปลกตาไม่แพ้โรงหุ่นกระบอกแบบเดิม ซึ่งร่มมันทำหน้าที่ของฉากและโรงหุ่นได้ดี มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ากับการแสดง เป็นแบบอย่างให้กับการแสดงอื่นๆ เป็นอย่างดี ที่สำคัญ เทคโนโลยีดังกล่าวก็ไม่ได้ทำให้ความโดดเด่นของหุ่นที่ทำการแสดงลดน้อยหรือลดค่าลงแต่อย่างใด ยังคงทำหน้าที่ของหุ่นกระบอกได้ดีเหมือนเดิม เนื้อเรื่องที่นำมาใช้มีคติสอนใจเหมาะแก่ผู้ชมที่ได้รับชมเหมาะกับทุกเพศทุกวัย ดนตรีและเพลงประกอบการแสดงมีความร่วมสมัย ที่สำคัญไฟเราะมีความหมายดี”

หลังจากทำการทดลองการแสดงในครั้งแรก ผู้วิจัยยังดำเนินการพัฒนาการแสดงปรับปรุง แก้ไข ข้อบกพร่องจากการทดลองครั้งที่ผ่านมา และได้ทำการแสดงเพื่อประเมินผลการทดลองอีก ๒ ครั้ง จำนวน ๔ รอบการแสดง โดยครั้งที่ ๒ จัดการแสดงขึ้นวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐ ณ โรงละครตึกกษัตริย์เสนาบดี จำนวน ๒ รอบแสดง ซึ่งเปิดให้ผู้สนใจโดยทั่วไปและอาจารย์ที่ปรึกษาพร้อมทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านการ

แสดงเข้าชมการแสดง จำนวน รอบละ ๗๐ ที่นั่ง ส่วนการแสดงครั้งที่ ๓ ได้ทำการแสดงกับกลุ่มเป้าหมายหลักคือเด็กและเยาวชนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓-๔ จำนวน ๘๐ คน ในวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๑ ณ โรงเรียนสารวิทยา ดังนี้

### ผลลัพธ์การแสดง วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐ ณ โรงละครตึกกษัตริย์เสนาบดี

คำวิจารณ์จาก ศ.กิตติคุณ ดร.สุพล วิรุฬห์รักษ์ (ราชบัณฑิต) และ ศ.กิตติคุณ ดร. ศักดา ปันเหนงเพ็ชร ได้วิจารณ์ไว้ว่า “การแสดงมีเทคนิคที่เยอะเกินไป โดยเฉพาะเทคนิคสื่อประสมที่ยังไม่สัมพันธ์กับตัวหุ่นที่กำลังแสดง แสงเสียงไม่สามารถทำให้หุ่นมีความโดดเด่นเท่าที่ควร แต่ในส่วนเนื้อร้องเพลง ดนตรี อยู่ในระดับดี เพราะสามารถสร้างความจดจำให้กับผู้ฟังและมีคติสอนใจ แต่อยากให้อัปเกรดเรื่องของศีลธรรมเพียงข้อสองข้อก็เพียงพอ เพื่อไม่เนื้อหาอัดแน่นจนเกินไป มีความชื่นชอบในความคิดในส่วนของนวัตกรรมฉาก “ร่ม” ที่นำมาประกอบการแสดง เพราะมันทำหน้าที่แทนโรงหุ่นกระบอกแบบดั้งเดิมได้ดี สามารถนำไปใช้แสดงในสถานที่ต่างๆ ได้ง่ายและมีราคาต้นทุนการผลิตที่ประหยัด แต่สำหรับการแสดงในครั้งนี้ยังไม่ตอบโจทย์ของผู้วิจัยที่มีแนวทางการคิดค้นการแสดงภายใต้แนวความคิด สวยๆ





ง่ายๆ ง่ายๆ เพราะเมื่อชมการแสดงโดยรวมแล้ว ยังรู้สึกว่ามีองค์ประกอบที่หลายหลาย และดูแพงกว่าที่คิด” ในส่วนของผลลัพธ์จากผู้ชมโดยทั่วไปมีความชื่นชอบในแทบทุกส่วนของการแสดง ทั้งเพลง ดนตรี ฉากที่สวยงามที่ผสมผสานเทคโนโลยีการฉายโปรเจคเตอร์แอนิเมชัน ดูแล้วเกิดความสุขสมจริงและเพลิดเพลินเหมือนกลับไปเป็นเด็กอีกครั้ง โดยต้องการเข้าชมในรูปแบบสมบูรณ์ แต่จากคำวิจารณ์ของผู้เข้าชมทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นตรงกันในเรื่องของการนำเสนอตัวละคร “พระเนมิราช” ที่ยังไม่เห็นบทบาทหน้าที่ในการนำเสนอที่ชัดเจนและดูเป็นเพียงส่วนประกอบย่อยเท่านั้น



ภาพที่ ๑๓ ภาพการทดลองนวัตกรรมการแสดงหุ่นกระบอกไทยเรื่อง พระเนมิราช ณ โรงละครตึกกะตุนสตูดิโอแอนเธียเตอร์ บันทึกรูปภาพเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐

### ผลลัพธ์การศึกษากับกลุ่มเป้าหมายหลัก เด็กและเยาวชน ณ โรงเรียนสารวิทยา

การทดลองการแสดงในครั้งนี้ ผู้วิจัยพยายามแก้ไขข้อบกพร่องตามคำวิจารณ์จากสองครั้งที่ผ่านมา โดยเฉพาะการทำให้การแสดงครั้งนี้ดูเรียบง่ายภายใต้แนวความคิด สวยๆ ง่ายๆ ง่ายๆ ผู้วิจัยใช้ใช้ระบบการขยายเสียงเพียงลำโพงตัวเล็กที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย ไฟส่องสว่างเพียง ๔ ดวง แสดงในห้องที่มีการเรียนการสอนปกติที่มีแสงและเสียงรบกวนจากภายนอก แต่การใช้เครื่องฉายโปรเจคเตอร์ซึ่งใช้เป็นเทคนิคสื่อประสม ยังนำมาใช้ประกอบการแสดง โดยใช้เครื่องฉายที่มีคุณสมบัติธรรมดาทั่วไปในสถานศึกษา เนื่องจากปัจจุบันเครื่องฉายมีราคาถูกกว่าแต่ก่อนหลายเท่า นอกจากนี้ ก่อนการแสดงจริง ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมเนื้อหาในการทำ



ภาพที่ ๑๒ ภาพการทดลองนวัตกรรมโรงหุ่นกระบอกไทยเรื่อง พระเนมิราช ณ โรงละครตึกกะตุนสตูดิโอแอนเธียเตอร์บันทึกภาพเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐

แบบสอบถามด้วยการฉายวีดิทัศน์การแสดงหุ่นกระบอกไทยแบบดั้งเดิมของคณะหุ่นย่ายะเวง อ่อนละไมและกรมศิลปากร รวมทั้งวีดิทัศน์การเทศน์เรื่องพระเนมิราชโดยพระพระภิกษุ เพื่อเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างระหว่างการเผยแพร่แบบดั้งเดิมและนวัตกรรมการแสดงแบบใหม่ของผู้วิจัย โดยผลลัพธ์ของการแสดงหุ่นกระบอกไทยเรื่อง “พระเนมิราช” ในครั้งนี้ ทำให้ผู้ชมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก มีความสนใจและมีความสนุกสนานเพลิดเพลินไปกับการแสดงที่แปลกใหม่อยากชมซ้ำ มีเทคนิคใหม่ที่ช่วยเสริมให้การแสดงดูตื่นตื้นสมจริง เนื้อหาดี ชมแล้วมีคติสอนใจและเกรงกลัวต่อบาปกรรม ซึ่งความคิดเห็นของผู้ชมก่อนการแสดงโดยรวมไม่มีความเข้าใจในเรื่องชาดกและเรื่องพระเนมิราช อีกทั้งรู้สึกเบื่อกับการแสดงหุ่นกระบอกแบบดั้งเดิมที่ดูแล้วงงไม่ชวนให้ติดตาม แต่ชื่นชมในความจิจิตรสวยงามของตัวหุ่นกระบอกและการแสดงแบบดั้งเดิม



ภาพที่ ๑๔ ภาพการทดลองนวัตกรรมการแสดงหุ่นกระบอกไทยเรื่อง “พระเนมิราช” กับกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3-4 ณ โรงเรียนสารวิทยา เขตจตุจักร กรุงเทพฯ วันที่ 20 มกราคม 2561

## สรุปผล

จากการทดลองนวัตกรรมการแสดงหุ่นกระบอกไทยเรื่อง “พระเนมิราช” ที่ผู้วิจัยได้คิดค้นและสร้างสรรค์จนเกิดเป็นผลงานนวัตกรรมโรงและฉากหุ่นที่ทำจาก “ร่ม” ประกอบกับผลงานตัวหุ่นที่สวยงามเรียบง่าย ใช้วิธีการสร้างที่ง่ายและใช้งบประมาณในการสร้างสรรค์ที่ประหยัด สามารถแสดงได้ในทุกโอกาสทุกสถานที่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ซึ่งต้องมีการปรับใช้ในแต่ละโอกาส อีกทั้งได้วิธีการจัดการการแสดงหุ่นกระบอกไทยเรื่องพระเนมิราช ที่มีรูปแบบของดนตรี บทเพลงที่ไพเราะ เนื้อหาและบทสนทนาเข้าใจง่ายมีประโยชน์ในด้านการส่งเสริมความเข้าใจธรรมะและการปฏิบัติต่อศีล 5 “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” เป็นที่ชื่นชอบเหมาะแก่ผู้ชมในกลุ่มเด็กและเยาวชน แต่กลุ่มเป้าหมายอื่นก็ยังสามารถชมการแสดงชุดนี้ได้อย่างสนุกสนานเพลิดเพลินน่าติดตามกว่าการแสดงหุ่นกระบอกไทยแบบดั้งเดิม โดยมีผลลัพธ์จากการสำรวจความคิดเห็นความพึงพอใจในระดับดีมากและสามารถเป็นต้นแบบของงานหุ่นกระบอกไทยในด้านวิชาการที่ผ่านการทดลองที่สมบูรณ์พร้อมที่จะเผยแพร่ในลำดับต่อไป







## บรรณานุกรม

กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน ตอน ว่าด้วยพระสูตร.

องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๘

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, *หุ่นไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัทคุรุสภา, ๒๕๕๐.

จักรพันธ์ โประขยภฤต, *อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ นางชูศรี(ชื่น) สกุลแก้ว จ.ม.*. กรุงเทพฯ:

บริษัทชุปเปอร์คิงส์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๘.

พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปญโญ), “พุทธทาสตอบปัญหา” พิมพ์เป็นที่ระลึกในงาน

ฌาปนกิจศพนางมาลี วงศ์ไพจิตร. กรุงเทพฯ: ห้องสมุดหนังสืออนุสรณ์งานศพ วัดบวร

นิเวศวิหาร, ๒๕๓๕.

นงคินุช ไพโรพิบูลยกิจ, *หุ่นกระบอก*. กรุงเทพฯ: เอส ที พี เวิลด์ มีเดีย จำกัด, ๒๕๔๑.

นิเวศ แววมณเฑาะ, *การพัฒนาหุ่นกระบอกไทยเพื่อการแสดงเรื่อง พันท้ายนรสิงห์*

*เดอะมิวสิคัลพัพเพทโชว์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๘.

นิตยสารवासูก, กรุงเทพฯ: บริษัทคอมฟอร์มจำกัด, ๒๕๕๔.

ปิยะตัญญ วิเคียน, *เทคโนโลยีสื่อประสม*. <https://krupiyadanai.wordpress.com>,

(๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๐.)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์(ชำระ-เพิ่มเติม*

*ช่วงที่ ๑/ยุค)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๖.

วดี กัณหัตถ์ และชัยณรงค์ ชวนะชิต, *การละเล่นหุ่น*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๒๙.

ศักดิ์ดา ปั่นแห่งเพ็ชร์, *การศึกษาวิวัฒนาการหุ่นกระบอกไทยสี่พันบ้านในภูมิภาคตะวันตก*.

กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนา, ๒๕๔๐.

อิทธิพล พัฒธรชนม์, *ฮูปแต้มเลย*, กรุงเทพฯ: ๒๕๕๘.

